

Pohjanmaan muuttotappio kasvanut jyrkästi laman taituttua

Timo Österlund

Pohjanmaalta on historiassa muutettu suurin joukoin. Vuosisadan vaihteen molemmin puolin lähdettiin Amerikkaan ja myöhemmin sotien jälkeen Ruotsiin. Ruotsiin muuton vaimennuttua ulkomaille lähtijöiden määrä ei ole enää noussut kovin suureksi. Sen sijaan maan sisäinen muuttoliike vilkastui 1970-luvulla, kun Etelä-Suomeen lähtijöiden määrä nousi ennen näkemättömälle tasolle. Korkeimmillaan maan sisäinen, kunnan rajat ylittänyt, muuttoliike oli vuonna 1974. Tuolloin yli 270 000 ihmistä muutti Suomessa kotikuntaansa. Kahden seuraavan vuosikymmenen aikana muuttajien määrä ei ennätyslukuja lähennellyt.

Muuttoliike on noudatellut talouden kehityksessä tapahtuneita muutoksia. Taloudellinen laskekausi on hillinnyt muuttajien intoa, kun taas nousukauden myötä muuttajat ovat ampaisseet

jälleen liikkeelle. 1990-luvun alun lama oli syvin talouden romahdus maamme itsenäisyyden aikana. Se heijastui myös muuttajien määrään, joka laski jyrkästi vuosikymmenen vaihteen jälkeen. Vähiten muutettiin vuonna 1992, jolloin muuttajia oli noin 180 000. Viime vuosien aikana muuttajien määrä on jälleen kasvanut nopeasti. Vuonna 1996 lähenneltiin kunnan rajat ylittäväsä muuttoliikkeessä jo 240 000 muuttajan rajaa eikä muuttoliikkeen kiihtymiselle ole vielä tullut kattoa vastaan.

Muuttoliikkeen vilkastuminen on kasvattanut Pohjanmaan muuttotappiota jyrkästi viime vuosina. Kehitys sai Pohjanmaan kolme liittoa tarttumaan aiheeseen. Liitot sopivat yhdessä Siirtolaisuusinstituutin kanssa, että muuttoliikkeen laajuus alueella selvitetään. Tilastaselvityksen jatkoksi kaavailtiin alusta lähtien jatkotutkimusta, jotta liitot ja muut alueen päättävät elimet saisivat tietoa numeroiden taakse kätkeytyvistä muutosten syistä.

Peräseinäjoella sijaitsevassa Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksessa kesän ja alkusyksyn aikana tehty tilastoihin pohjautuva selvitys julkistet-

tiin 16. lokakuuta. Siinä on tutkittu Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan (sisältäen myös Kalajokilaakson, joka ei virallisesti kuulu alueeseen) ja Pohjanmaan liittojen alueiden seutukuntien ja kuntien muuttoliikkeen laajuutta ja suuntaa. Muuttajista on selvitetty heidän ikänsä, sukupuolensa, koulutustaustansa ja pääasiallinen toimintansa. Selvitys käsittää vuosia 1988–1996.

Muuttajia vähän, mutta muuttotappio suuri

Muuttoliike Pohjanmaalla on viimeisen yhdeksän vuoden aikana noudatellut muun Suomen muuttotrendiä. Edellinen muuttohuippu oli vuonna 1988, jonka jälkeen muuttajien määrä laski lamavuosiksi kiihtyäkseen uudelleen taloudellisen tilanteen parantuttua. Erityisesti vuonna 1994 muuttajien määrä kasvoi selkeästi edellisestä vuodesta. Samalla Pohjanmaan muuttotappio kasvoi jyrkästi. Vuonna 1995 muuttotappio lähenei jo 3000 henkilöä eikä se oleellisesti laskenut viime vuoden aikana.

Selkein piirre, joka erottaa Pohjanmaan muuttoliikkeen

FM Timo Österlund toimii tutkijana Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksessa. Artikkelit perustuu hänen vastikään tekemäänsä tutkimukseen "Pohjanmaan alueen muuttoliike vuosina 1988–1996".

luonteen muusta Suomesta on muuttojen suhteellinen vähyys. Suhteellisesti eniten Suomessa muutetaan Uudellamaalla. Pohjanmaalla muuttajia on ollut asukasluukuun verrattuna lähes puolta vähemmän. Etenkin rannikkoalueen ruotsinkielisissä kunnissa suhteellinen muuttojen määrä on ollut pientä. Suhteellisesti kii-vaimmin kotikuntaa on vaihdettu Seinäjoella ja Nurmossa, joissa muuttoalittius (= muuttajien suhteellinen osuus väestön keskiluvusta) on ylittänyt Uudenmaan läänin keskimääräisen tason. Vaikka alueella muuttajien määrä on pieni, on muuttotappio silti suuri. Tämä selittyy sillä, että erityisesti Pohjanmaalle tulijoiden määrä on pieni. Asukasluukuun suhteutettuna alue houkuttelee vähiten tulijoita muihin maamme lääneihin verrattuna.

Tutkittujen liittojen alueiden nettomuutossa (= tulo- ja lähtömuuton erotus) on suuria eroja selvityksen vuosina. Etelä-Pohjanmaan muuttotappio pysytteli aina vuoteen 1993 saakka 200–400 hengen välillä vuosittain. Kahden seuraavan vuoden aikana muuttotappio kasvoi yli 1400 henkeen, kunnes vuonna 1996 tappio ainakin väliaikaisesti hieman pieneni. Keski-Pohjanmaalla muuttotappio oli vuonna 1988 noin 800 henkilöä. Lamavuosina muuttotappio pieneni nopeasti. Taloudessa tapahtuneen käänteen jälkeen muuttotappio on jälleen kasvanut. Vuonna 1996 lähtijöitä oli jo yli 1200 enemmän kuin tulijoita. Kuluvan vuoden ennakkolukujen mukaan tappio on kuitenkin pienenevässä. Pohjanmaan liiton alueella muuttotappio oli vuonna 1988 korkein kolmes-

Siirtolaisuusinstituutti järjestää vuosittain useita Muuttoliikkeen ja etnisyyden tutkijoiden verkoston seminaareja. 4.9.1997 pidetyssä seminaarissa Timo Österlund kertoi tutkimuksestaan.

ta tutkimuksen liitosta, mutta pieneni kuitenkin nopeasti lamavuosina, koska talouden käänne ei heijastunut Pohjanmaan liiton alueelle samalla lailla kuin muualle Pohjanmaalle. Muuttajien määrä kasvoi hieman vuoden 1992 jälkeen, mutta se on viime vuosina vakiintunut noin 400 henkeen vuosittain. Tämän vuoden ennakkotietojen perusteella muuttotappio on kuitenkin kasvussa.

Jos selvityksessä olleiden liittojen kuntien muuttotappiota verrataan asukasluukuun, niin Keski-Pohjanmaan kunnat ovat vuotta 1993 lukuun ottamatta menettäneet keskimäärin eniten väestöstään. Kyseisenä vuotena Pohjanmaan liiton kuntien muuttotappio oli korkein. Etelä-Pohjanmaan kuntien yhteenlaskettu muuttotappio on viime vuosina ollut korkeampi kuin kahden muun liiton alueella. Asukasluukuun suh-

teutettuna kuntien keskimääräinen muuttotappio Etelä-Pohjanmaalla on kuitenkin ollut pienin vuoden 1991 jälkeen.

Pohjanmaalla muuttaneista on noin puolet perustanut uudenkin kotinsa Pohjanmaalle. Helsinki lähiympäristöineen on selvityksen vuosina saanut selvästi eniten selvityksen alueen ulkopuolelle muuttaneista. Eteläpohjalaisten toiseksi yleisin muualla Suomessa sijaitseva muuttokohde on ollut Tampereen seutu. Keski-Pohjanmaalla vastaava kohde on ollut Oulun seutu. Pohjanmaan liiton alueelta on taas lähdetty paljon Turun seudulle.

Muuttajat muuttuneet

Eniten muuttavat 20–24-vuotiaat. Muuttajien keskimääräinen ikä on laskenut vuosien 1988 ja 1996 välisenä aikana, sillä määrällisesti eniten on kasvanut 20–24-vuotiaiden ja 15–19-vuotiaiden muuttajien määrä. Syynä tähän lienee uusi kotikuntalaki, joka mahdollisti myös opiskelijoille

kotikunnan vaihtamisen. Naiset muuttavat Pohjanmaalla, kuten muuallakin Suomessa miehiä nuorempina. Tämä näkyy erityisesti 15–19-vuotiaina muuttaneissa, joista vuonna 1996 oli 2/3 naisia. Miesten osuus muuttajista nousee naisia korkeammaksi vasta kolmekymppisissä ja sitä vanhemmissa ikäluokissa. Kaikkiaan vuonna 1996 Pohjanmaalla muuttaneista oli naisia lähes 52 prosenttia.

Pohjanmaa on menettänyt eniten ylemmän keskiasteen koulutuksen saaneita. Korkea-asteen koulutettujen osuus muuttotappiosta on toiseksi suurin. Lama-vuosina korkea-asteen koulutettujen osuus muuttotappiosta kasvoi vaikka heidänkin absoluuttinen muuttotappionsa pieneni. Alemman keskiasteen ja perusasteen koulutettujen muuttotappio pysähtyi lamavuosina, mutta viime vuosien aikana Pohjanmaa on jälleen menettänyt myös alemmien koulutusasteen käyneitä.

Pääasialliselta toiminnaltaan muuttajat olivat selkeästi erilaisia selvityksen jälkipuoliskolla

kuin viime vuosikymmenen lopulla. Vuonna 1988 muuttajista valtaosa oli työllisiä. Toiseksi suurin muuttaneiden ryhmä olivat lapset (0–14-vuotiaat), joiden muutto on luonnollisesti sidoksissa heidän vanhempinsa muuttoon. Opiskelijoiden ja työttömien osuus oli yhteensäkin alle neljänneksen työllisten määrästä. Vuonna 1995, jolloin uusi kotipaikkalaki ehti vaikuttamaan tilastoihin ensimmäisen kokonaisen vuoden verran, opiskelijat olivat nousseet toiseksi suurimmaksi muuttaneiden ryhmäksi. Opiskelijoiden määrä oli selvästi yli puolet työssäkäyneiden muuttajien määrästä. Myös työttömät muuttivat selkeästi aiempaa enemmän. Tämä on luonnollista, koska työttömien määrä oli moninkertaistunut vuodesta 1988. Muuttotappiosta opiskelijoiden osuus oli vuonna 1995 lähes yhtä suuri kuin työllisten osuus. Monille maaseutukunnille opiskelijat olivatkin suurin yksittäinen muuttotappiota aiheuttanut ryhmä.